

---

oefening van het verband met de vu. Zij stonden als het ware tussen kerk en faculteit in met hun opdracht de theologie te toetsen aan de belijdenis. Dit was in toenemende mate problematisch. Daarom kwamen ze tot de conclusie dat het zo niet langer ging en lieten aan hun rapport in 1975 een fundamentele preambule voorafgaan, waarin betoogd werd dat de verhoudingen tussen kerk en theologie en dus tussen kerk en faculteit opnieuw moesten worden gedefinieerd. Toen de synode daarmee niet akkoord ging, werd deputaten gevraagd de preambule te herschrijven. Maar die weigerden dat! Wel kwam er een notitie van dr. B. Rietveld, voorzitter van deputaten. Dat was aanleiding om van 6 tot en met 8 januari 1976 een conferentie te beleggen waar kerkbestuurders en theologen samenkwamen, naar verluidt in een goede sfeer. De synode erkende in haar zitting van 31 maart 1976 het gelijk van deputaten. Het moest anders! Het dramatische van de ontwikkelingen en de ernst van de crisis worden door Kruyswijk, die over dit alles zwijgt, niet gepeild. Het deputaatschap voor de oefening van het verband komt in de studie zelfs nauwelijks aan bod en zijn archief werd niet geraadpleegd, terwijl juist dit deputaatschap het eerste podium was waarop de discussie tussen kerk en theologie gevoerd werd. De dappere houding van dr. B. Rietveld in 1975 vormde de opmaat voor de reorganisatie van het deputaatschap kerk en theologie. Toen dat deputaatschap in 1979 aan het werk ging om een rapport over het Schriftgezag te schrijven, was de kou uit de kerkelijke lucht. Dit alles ontbreekt in deze studie.

Ik kom tot mijn laatste punt, de centrale these van deze studie, namelijk dat er een 'redengevend verband is' is tussen de ontwikkelingen in de natuurwetenschappen, de theologische vernieuwingen in de jaren zestig en de grote omslag in de opvatting van het Schriftgezag in de jaren zeventig. *Nota bene*: Kruyswijk beperkt zich in zijn conclusies niet tot de uitleg van Genesis 1-3 en de evolutieleer, maar heeft het over het natuurwetenschappen in het algemeen en hun invloed op theologie en kerk! Dat was, zo lezen we nu, de hoofdvraag van dit proefschrift, hetgeen noch uit de titel noch uit de inleiding was gebleken.

Hoe dan ook, bij sommige theologen (N.H. Ridderbos, J.L. Koole en H.M. Kuitert) blijkt volgens Kruyswijk een duidelijk verband aantoonbaar tus-

sen de theologische vernieuwingen en de ontwikkelingen in de natuurwetenschap in de jaren vijftig. De kerk volgde hen daarin. Hij spreekt van integratie bij de gereformeerden, liever dan van aanpassing, en van een 'ruiterlijke' erkenning dat het seculum een betere methode voor het begrijpen van de werkelijkheid bood. Het seculum is een betere methode voor het begrijpen van de werkelijkheid! Wordt Kruyswijk hier niet teveel 'evangelist' van deze benadering en betracht hij als onderzoeker zo wel voldoende distantie? Of spreekt Kruyswijk hier alleen over de evolutietheorie? Dat lijkt me, gezien de voorafgaande en de volgende alinea niet, maar ook dan is dat te kort door de bocht. De vraag was en is, hoe het getuigenis der Schrift m.b.t. de schepping in verband moet worden gebracht met de resultaten van de natuurwetenschap, i.c. de evolutietheorie. Dat is nog wat anders dan de vraag hoe we de werkelijkheid dienen te begrijpen. Voor de wijze waarop de auteur zijn conclusie formuleert, biedt het onderzoek geen enkel aanknopingspunt.

Daarbij komt nog wat anders. Want dat de ontwikkelingen onder gereformeerde natuurwetenschappers uiteindelijk een rol hebben gespeeld bij het ontstaan van een andere visie op het Schriftgezag, is niet in het geding. Dat was al eerder gesteld. Dat het niet de enige factor is geweest, beseft ook Kruyswijk. Maar als dat zo is, wat levert deze studie dan voor nieuws op? Hier wreekt zich het feit dat Kruyswijk zijn eigen visie te weinig confronteert met wat anderen schreven. Waren het de resultaten van de natuurwetenschappen die aanleiding gaven tot een herziening van de visie op het Schriftgezag in het algemeen? En welke resultaten dan? Of leidden deze alleen tot herziening van de visie op de eerste drie hoofdstukken van Genesis, en daarmee tot de 'val van Assen'? Was het de invloed van Lever en van het toenemend aantal gereformeerde natuurwetenschappers die de kerken dwong haar visie op het Schriftgezag in het algemeen te veranderen? Of speelde dat alles slechts een beperkte rol en was het de Tweede Wereldoorlog waardoor het gereformeerde isolement doorbroken werd? Was het de nieuwe generatie hoogleraren in de theologie die na de oorlog aantrad? Of was het simpelweg de komst van de televisie? Of was het een mengeling van al deze factoren? Hier had ik graag wat meer willen horen.